

Pasjonaci kreatorzy twórcy

Ludzie
niepełnosprawni
jako artyści, sportowcy,
animatorzy mediów

pod redakcją
Elżbiety Zakrzewskiej-Manterys
i Jakuba Niedbalskiego

Proponowana książka skierowana jest zarówno do przedstawicieli środowisk akademickich, przede wszystkim socjologów i pedagogów zainteresowanych problematyką niepełnosprawności, jak również praktyków zaangażowanych w udzielanie pomocy i wsparcie tej grupy społecznej. Dedykujemy ją wszystkim, którzy w życiu codziennym stykają się z ludźmi niepełnosprawnymi, a w szczególności bliskim, członkom rodziny czy znajomym tych osób.

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

AKTYWNI
(NIE)PEŁNOSPRAWNI

**Pasjonaci
kreatorzy
twórcy**

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Pasjonaci kreatorzy twórcy

Ludzie
niepełnosprawni
jako artyści, sportowcy,
animatorzy mediów

pod redakcją
Elżbiety Zakrzewskiej-Manterys
i Jakuba Niedbalskiego

Łódź 2016

W WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

AKTYWNI
(NIE)PEŁNOSPRAWNI

Elżbieta Zakrzewska-Manterys – Uniwersytet Warszawski
Katedra Socjologii Moralności i Aksjologii Ogólnej
00-927 Warszawa, ul. Nowy Świat 69

Jakub Niedbalski – Uniwersytet Łódzki, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Katedra Socjologii Organizacji i Zarządzania
90-214 Łódź, ul. Rewolucji 1905 r. nr 41/43

RECENZENT

Antonina Ostrowska

KOORDYNATOR SERII

Jakub Niedbalski

REDAKTOR INICJUJĄCY

Monika Borowczyk

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Bogusława Kwiatkowska

SKŁAD I ŁAMANIE

Munda – Maciej Torz

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: © Depositphotos.com/chelsdo

© Copyright by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2016

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.07312.16.0.K

Ark. wyd. 12,0; ark. druk. 17,25

ISBN 978-83-8088-076-4

e-ISBN 978-83-8088-077-1

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63

Spis treści

Elżbieta Zakrzewska-Manterys, Jakub Niedbalski Wprowadzenie	7
Jakub Niedbalski Niepełnosprawny jako sportowiec	13
Leszek Ploch Artysta z niepełnosprawnością – perspektywa możliwości	57
Tomasz Sahaj Niepełnosprawni jako kreatorzy, odbiorcy i użytkownicy mediów	109
Dorota Żuchowska-Skiba, Maria Stojkow Niepełnosprawny jako aktywny użytkownik sieci	159
Przemysław Nosal, Marta Zaręba Niepełnosprawny (intelektualnie) jako osoba doświadczająca emocji	197
Laura Jurga Pasja (nie)utajona – niepełnosprawny jako „ciekawny człowiek” – podróżnik, pasjonat	231

Streszczenie	259
Summary	261
Noty o Autorach	263
Honorowi Patroni publikacji	267

Elżbieta Zakrzewska-Manterys

Uniwersytet Warszawski

Jakub Niedbalski

Uniwersytet Łódzki

Wprowadzenie

W Polsce przez wiele lat jedną z najbardziej wycofanych – z różnych wymiarów życiowej egzystencji – grup społecznych stanowiły osoby niepełnosprawne. Natrafiały one na utrudnienia, przeszkody i bariery o charakterze architektonicznym, kulturowym czy integracyjnym (Kryńska 2013). Wprawdzie obraz ten ulega stopniowej zmianie, jednak nadal wiele z tych osób może osobiście przekonać się o różnych formach społecznego wykluczenia, borykając się zarówno z barierami fizycznymi, jak i społeczną ignorancją. Często też spotykają się z niezrozumieniem ze strony innych członków społeczeństwa, a przy tym są mało widoczne „na ulicy”, przez co w naszym społeczeństwie wizerunek osoby niepełnosprawnej jest raczej budowany na stereotypowych podstawach i braku wiedzy o niepełnosprawności oraz osób nią dotkniętych (Balcerzak-Paradowska 2002).

Jednocześnie zarysowujące się przemiany stereotypu osób niepełnosprawnych i postępująca normalizacja ich wizerunku – jak pisze Antonina Ostrowska (2015: 230) – wskazują na istniejący w nich potencjał równy innym ludziom, co skłania do zastanowienia się, jak dalece do zmian takiego postrzegania przyczyniają się obserwowane sukcesy tychże osób (zob. Firkowska-Mankiewicz 1999). Jakkolwiek osoby niepełnosprawne są coraz bardziej obecne w różnych obszarach życia społecznego, w których z powodzeniem

realizują swoje plany, pasje i zamiłowania, to jednak rzadko przypisuje się im miano ludzi sukcesu, dostrzegając w ich działaniach życiowe osiągnięcia.

Dlatego celem naszej publikacji jest odczarowanie wizerunku osób niepełnosprawnych jako ludzi wycofanych, nie tylko wyłączonych z głównego nurtu życia społecznego, ale także pozbawionych życiowych planów, aspiracji i dążeń. Jest to książka, która ma pokazać osoby niepełnosprawne w nieco innym świetle – jako ludzi pełnych pasji, realizujących z powodzeniem swoje zainteresowania, aktywnie działających w przestrzeni mass mediów i kreujących rzeczywistość społeczną zgodnie ze swoimi potrzebami. Osoby niepełnosprawne, wychodząc naprzeciw własnym marzeniom, umiejętnie realizując swoje plany, swoim przykładem przełamują utarte, stereotypowy wizerunek ludzi „z problemami”.

Proces ten dotyczy różnych wymiarów egzystencji osób niepełnosprawnych i odbywa się poprzez podejmowanie szeregu działań umożliwiających włączanie tej kategorii osób w szerszy nurt życia społecznego. Dlatego odchodzi się od nie tak dawno dominującej perspektywy życia biernego, pozbawionego możliwości rozwoju osobistego i realizowania w jak najmniej skrupowany sposób własnych życiowych planów, w kierunku rozmaitych form aktywności osób niepełnosprawnych (Barnes, Mercer 2008: 27). W związku z tym proponowana Czytelnikom książka ma ukazywać różnorodność obszarów aktywności osób niepełnosprawnych oraz płaszczyzn ich działania, których efektem ma być społeczna integracja. Publikacja została tak opracowana, aby przedstawić te zagadnienia w sposób jak najbardziej holistyczny, a zarazem spójny i pogłębiony. Z tego względu obejmuje ona zróżnicowane obszary tematyczne, traktujące problematykę aktywności osób niepełnosprawnych w sposób wielowątkowy. Poszczególne rozdziały opracowane zostały natomiast w taki sposób, aby Czytelnik miał wgląd w sytuację badanych osób, która przedstawiona jest z ich własnej perspektywy, przez co analiza zyskuje charakter pogłębiony.

Ponadto podejmowane wątki ukazane zostały w szerszym kontekście uwarunkowań makrospołecznych, co ma umożliwić spojrzenie na podejmowaną problematykę w sposób bardziej całościowy.

Przy opracowywaniu książki istotne było dla nas, aby zostały w niej wyraźnie zaakcentowane zagadnienia dotyczące dobrych praktyk, a także rekomendacji związanych z aktywizacją osób niepełnosprawnych we wszystkich prezentowanych obszarach tematycznych. W związku z tym w proponowanej publikacji, będącej kontynuacją zagadnień zwartych w książce zatytułowanej *Samodzielni, zaradni, niezależni – ludzie niepełnosprawni w systemie pracy, edukacji i polityki*, chcieliśmy wskazać na wieloaspektowość i zróżnicowanie sfer aktywności osób niepełnosprawnych, a także pokazać, że takie rodzaje aktywności osób niepełnosprawnych, które dotyczą rozwoju szeroko rozumianych pasji, odnoszących się do działalności artystycznej, uprawiania sportu czy medialnej animacji, zawierają w sobie potencjał, możliwy do wykorzystania w zakresie przeciwdziałania ich wykluczeniu i społecznej marginalizacji.

Zawartość książki, uwzględniająca powyższe aspekty aktywizacji osób niepełnosprawnych, podzielona została na następujące obszary tematyczne, przygotowane przez poszczególnych autorów, będących specjalistami z danego zakresu. W związku z tym, kolejne zagadnienia, które znalazły się w publikacji to:

- *Niepełnosprawny jako człowiek aktywny fizycznie – sportowiec*, napisany przez Jakuba Niedbalskiego;
- *Artysta z niepełnosprawnością – perspektywa możliwości*, opracowania podjął się Leszek Ploch, jeden z najlepszych znawców tematyki w Polsce, wieloletni prezes Fundacji Krzewienia Kultury Artystycznej Osób Niepełnosprawnych;
- *Niepełnosprawni jako użytkownicy, obiorcy i kreatorzy mediów*, przygotowany przez wprawnego obserwatora życia osób niepełnosprawnych i znawcę problematyki Tomasza Sahaja;

- *Niepełnosprawny jako aktywny użytkownik sieci*, autorstwa Doroty Żuchowskiej-Skiby oraz Marii Stojków, badaczek zajmujących się zagadnieniem nowych mediów i rzeczywistości wirtualnej;
- *Niepełnosprawny (intelektualnie) jako osoba doświadczająca emocji*, opracowany przez Martę Zarębę, wieloletniego praktyka, uczestniczącego w realizacji badań prowadzonych w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego w Poznaniu, oraz Przemysława Nosala, badacza, którego jednym z obszarów zainteresowań jest niepełnosprawność;
- *Pasja (nie)utajona – niepełnosprawny jako „ciekawcy człowiek” – podróżnik, pasjonat*, to tekst zamykający publikację, który stanowi osobistą refleksję nad sytuacją człowieka niepełnosprawnego, opracowany przez badaczkę, aktywistkę i poetkę, Laurę Jurgę.

Proponowana książka, podobnie jak jej poprzedniczka, skierowana jest zarówno do przedstawicieli środowisk akademickich, przede wszystkim socjologów i pedagogów zainteresowanych problematyką niepełnosprawności, jak również praktyków zaangażowanych w udzielanie pomocy i wsparcie tej grupy klientów pomocy społecznej oraz wszystkich tych, którzy w życiu codziennym stykają się z ludźmi niepełnosprawnymi, a w szczególności do bliskich, członków rodziny czy znajomych tych osób.

* * *

Na zakończenie chcielibyśmy podziękować poszczególnym Autorom za to, że zechcieli wziąć udział w naszym przedsięwzięciu, a także Pani Profesor Antoninie Ostrowskiej za cenne uwagi oraz wskazówki dotyczące recenzowanych tekstów oraz wszystkim tym, którzy przyczynili się do tego, że publikacja ujrzała światło dzienne i przyjęła ostatecznie obecny kształt. Jeszcze raz serdecznie dziękujemy, a naszym Czytelnikom życzymy miłej lektury!

BIBLIOGRAFIA

- Balcerzak-Paradowska Bożena (red.) (2002), *Sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce*, Raport Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa.
- Barnes Colin, Mercer Geof (2008), *Niepełnosprawność*, tłum. Piotr Morawski, Wydawnictwo Sic!, Warszawa.
- Firkowska-Mankiewicz Anna (1999), *Zdolnym być... Kariery i sukces życiowy warszawskich trzydziestolatków*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.
- Kryńska Elżbieta (red.) (2013), *Analiza sytuacji osób niepełnosprawnych w Polsce i Unii Europejskiej, Raport przygotowany w ramach projektu: Zatrudnienie osób niepełnosprawnych – perspektywy wzrostu*, Wydawnictwo IPiSS, Warszawa.
- Ostrowska Antonina (2015), *Niepełnosprawni w społeczeństwie 1993–2013*, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa.

Niepełnosprawny jako sportowiec¹

STRESZCZENIE

Rozdział dotyczy zagadnienia sportu osób niepełnosprawnych, kładąc główne akcenty na rolę ich aktywności fizycznej w procesie aktywizacji, integracji i społecznej inkluzji. Przede wszystkim staram się pokazać specyfikę sportu osób niepełnosprawnych oraz zarysować genezę i kierunki rozwoju sportu osób niepełnosprawnych w Polsce i na świecie. W dalszej części rozdziału koncentruję się na zaprezentowaniu uwarunkowań instytucjonalno-strukturalnych dotyczących uprawiania sportu przez osoby niepełnosprawne, a także odnoszę się do bezpośrednich doświadczeń tej kategorii osób stanowiących ilustrację podejmowanych przeze mnie zagadnień. Zamykającą częścią niniejszego opracowania są konkluzje odnoszące się do diagnozy obecnej sytuacji osób niepełnosprawnych uprawiających sport oraz rekomendacje zmian w zakresie prowadzonej wobec nich polityki państwa.

Słowa kluczowe: sport, aktywność fizyczna, niepełnosprawność.

Ruch jako lek nie ma substancji, ani opakowania. Substancją tego leku jest pomysł zrodzony z nauki i doświadczenia. Jego podanie wymaga prawdziwego mistrzostwa. Przekazanie go choremu wraz z osobowością i sercem czyni ten lek niezastąpionym (W. Dega)

---

¹ Rozdział zawiera informacje i fragmenty pochodzące z wcześniejszych artykułów mojego autorstwa.

WSTĘP

Jednym z przejawów czynnego stosunku człowieka do otaczającego go świata jest aktywność ruchowa. Ruch jest tym czynnikiem, który rozwija i kształtuje nasze narządy, co staje się szczególnie istotne, gdy wykorzystywany jest w procesie przywracania utraconych sprawności organizmu (Milanowska 1999: 23). Podobnie twierdzi Stanisław Kowalik (2012: 26), którego zdaniem za usprawnianie osób niepełnosprawnych odpowiedzialny jest właśnie ruch, który w przypadku ludzi niepełnosprawnych zazwyczaj ma określone walory rehabilitacyjne. Z kolei jedną z form atrakcyjnej i odpowiadającej nowoczesnym standardom rehabilitacji osób niepełnosprawnych jest sport.

Zgodnie z definicją przyjętą w Europejskiej Karcie Sportu „sport” oznacza wszelkie formy aktywności fizycznej, które poprzez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane, stawiają sobie za cel wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach. W definicji tej akcentuje się wartość rozwojową sportu, przejawiającą się we wszechstronnym wpływie aktywności sportowej nie tylko na organizm, ale na całego człowieka.

Sport, oddziałując wszechstronnie na osobę niepełnosprawną, stanowi źródło pozytywnych doświadczeń, pomagając jej: po pierwsze, w rozpoznaniu rzeczywistych możliwości uszkodzonego organizmu, po drugie, kompensowaniu zaistniałych dysfunkcji, po trzecie, odzyskaniu niezależności samoobsługowej, po czwarte, podniesieniu samooceny, kształtowaniu wytrwałości w przezwyciężaniu własnych słabości i po piąte pokonywaniu trudności. Poza tym aktywność sportowa stwarza warunki do nawiązywania różnego rodzaju interpersonalnych relacji, co sprzyja integracji społecznej.

Włączanie aktywności fizycznej i sportu do usług rehabilitacyjnych można uznać za sukces Sir Ludwiga Guttmann-

na (1976), specjaliści w zakresie rehabilitacji medycznej. Współcześnie aktywność fizyczna i sport dla osób zarówno z ograniczeniami funkcjonalnymi, jak i fizycznymi niedostatkami coraz częściej odnosi się do adaptowanej aktywności fizycznej – APA, igrzysk paraolimpijskich, olimpiad specjalnych, a także promocji zdrowia i rehabilitacji medycznej (Kwapiszewski, Kosmol 2011: 5).

Istotą sportu, oprócz współzawodnictwa i dążenia do uzyskiwania jak najlepszych wyników, jest dążenie do rozwijania sprawności fizycznej i kształtowania higienicznego trybu życia oraz wychowanie i kształcenie w powiązaniu ze sztuką, rozrywką i zabawą. Poza tym sport dostarcza wiedzy o człowieku jako zintegrowanej jednostki psychofizycznej, stwarzając sytuacje dogodne do sprawdzania możliwości ciała ludzkiego. Sport oddziałuje na człowieka poprzez wartości, które ze sobą niesie (Koper, Tasiemski 2013: 125).

Z kolei profesjonalizacja sportu osób niepełnosprawnych sprawia, że staje się on coraz bardziej widowiskowy, a rozwój współpracy między organizacjami odpowiedzialnymi za sport osób pełno- i niepełnosprawnych przyczynia się do integracji obu środowisk sportowych. Dzięki temu możliwa jest popularyzacja sportu paraolimpijskiego w społeczeństwie, a także promocja pozytywnego wizerunku sportowca niepełnosprawnego (*ibidem*: 125–126).

W tym kontekście warto przywołać słowa Zofii Żukowskiej (2006: 126), według której człowiek niepełnosprawny może nie tylko żyć normalnie, ale też czerpać z życia radość. Jak dalej pisze przywołana autorka, jedną z takich dróg jest sport, który można postrzegać jako szansę zarówno dla indywidualnego rozwoju jednostki, jak również jej i społecznej integracji. Zaspokojona może być na tej drodze potrzeba samorealizacji jednostki, jak i jej społecznej akceptacji (*ibidem*). Można zatem uznać, że podejmowanie aktywności sportowej przez osobę niepełnosprawną, niczym niewymuszona kontynuacja i zaangażowanie eksponuje jej podmiotowość (Koper, Tasiemski 2013: 125). W związku

z tym w niniejszym tekście chciałbym przybliżyć zarówno samą charakterystykę sportu osób niepełnosprawnych, jak i pokazać najważniejsze czynniki wspomagające oraz utrudniające jego rozwój, a także zarysować sytuację przedstawicieli opisywanego środowiska z uwzględnieniem ich opinii dotyczącej obecnego stanu rozwiązań systemowych odnoszących się do sportu.

SPORT OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH – HISTORIA ROZWOJU W ZARYSIE

Historia powstania światowego ruchu sportowego osób niepełnosprawnych wiąże się z postacią lekarza neurologa sir Ludwiga Guttmanna pracującego w szpitalu w Stoke Mandeville. Przy okazji igrzysk olimpijskich w Londynie w 1948 r., zaaranżował krajowe zawody sportowe dla inwalidów wojennych poruszających się na wózkach, natomiast cztery lata później przyczynił się do organizacji Międzynarodowych Igrzysk Stoke Mandeville. Również dzięki jego staraniom w 1960 r., po igrzyskach w Rzymie odbyły się na tych samych obiektach sportowych, a także przy zachowaniu ceremoniału olimpijskiego zawody osób niepełnosprawnych (Sobiecka 2009). Do tradycji należy już organizowanie paraolimpiad w tym samym mieście i na tych samych obiektach oraz w zbliżonym terminie jak dla igrzysk olimpijskich. Warto zaznaczyć, że pierwsze zimowe igrzyska paraolimpijskie zorganizowano w 1976 r. i miało to miejsce w Szwecji (Jarzynowski 2006: 48).

Równoległe z tymi wydarzeniami następowały istotne zmiany dotyczące rozwiązań instytucjonalnych, które legitymizowały sport osób niepełnosprawnych na arenie międzynarodowej. Ważnym momentem było podpisanie porozumienia o ścisłej współpracy między Międzynarodowym Komitetem Koordynacyjnym Światowych Organizacji Sportowych Niepełnosprawnych (ISS) i Międzynarodowym

Komitetem Olimpijskim (IOC), do czego doszło w 1953 r. w Lozannie (Sobiecka 2013). Na jego podstawie zorganizowane zostały igrzyska paraolimpijskie w Seulu w 1988 r. przy finansowym wsparciu IOC. Jak pisze Joanna Sobiecka „fakty te oraz zaangażowanie środowiska sportowego okazały się na tyle inspirujące i interesujące, że już w Salt Lake City w 2002 roku zapoczątkowano współpracę pomiędzy IOC i ICC, a przy organizacji igrzysk w Atenach z 2004 roku oficjalnie utworzono po raz pierwszy w historii wspólny komitet organizacyjny” (*ibidem*: 9).

Idee olimpijskie przenikały do sportu osób niepełnosprawnych nie tylko w postaci rozwijającego się ruchu paraolimpijskiego, ale również poprzez ruch Olimpiad Specjalnych. Początki działalności OS mają swoje „korzenie” w Kanadzie i USA i wiążą się z osobą Eunice Kennedy, która w roku 1963 zorganizowała pierwsze sportowe półkolonie dla dzieci niepełnosprawnych intelektualnie (Wieczorek, Kuriata 2013: 53). Od tamtej pory systematycznie organizowane są zawody rangi światowej. Pierwsze Międzynarodowe Igrzyska Olimpiad Specjalnych odbyły się w 1975 r. w USA. W 1988 r., podobnie jak w przypadku ruchu paraolimpijskiego, zostało podpisane porozumienie o współpracy między Międzynarodowym Stowarzyszeniem Olimpiad Specjalnych i Międzynarodowym Komitetem Olimpijskim. W ten sposób do ruchu olimpijskiego zostały włączone nie tylko osoby z dysfunkcjami organizmu, ale również osoby z niepełnosprawnością umysłową. Od tego momentu można mówić o powstaniu realnego i wspólnego pola społecznego do uprawiania sportu wyczynowego przez zawodników pełno- i niepełnosprawnych (Kowalik, Miotk-Mrozowska 2013: 16).

Przy czym igrzyska zainicjowane przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Olimpiad Specjalnych miały nieco inny charakter niż w przypadku paraolimpiad. Jak pisze Wiesława Dłużewska-Martyniec (2009: 440–441) „podstawę działania ruchu Olimpiad Specjalnych stanowi przekonanie, że

po pierwsze, uprawianie sportu jest taką formą aktywności, w której niemal każda osoba z niepełnosprawnością intelektualną, przy odpowiedniej instrukcji i środkach motywujących, może odnosić sukcesy; po drugie, dzięki uprawianiu sportu osoby z niepełnosprawnością umysłową w każdym wieku mogą wszechstronnie się rozwijać; po trzecie, osiągnięcia sportowe osób z upośledzeniem i ich zachowanie w różnych sytuacjach sportowych mogą wpływać na wzrost akceptacji społecznej dla tych osób”.

Z tego wynika, że ruch Olimpiad Specjalnych opiera się na innym sposobie podejścia do sportu niż ruch paraolimpijski (Gill 2007). Wprawdzie również tutaj promowany jest szacunek dla człowieka, jednak osiąga się go w większym stopniu poprzez dostarczanie osobom niepełnosprawnym, radości z samego uczestnictwa w zawodach sportowych, a w mniejszym stopniu wynika on z satysfakcji z uzyskanych wyników sportowych na mistrzowskim poziomie (Kowalik, Miotk-Mrozowska 2013: 23). Innymi słowy, na co wskazują Stanisław Kowalik i Magdalena Miotk-Mrozowska (2013: 23), sport paraolimpijski odnosi się przede wszystkim do zadań sportowych, a sport uprawiany w ramach Olimpiad Specjalnych w większym stopniu koncentruje się na wszechstronnym rozwoju osób niepełnosprawnych umysłowo (por. Gutierrez, Caus, Riuz 2011).

Obecnie Olimpiady Specjalne są międzynarodową organizacją sportową, której celem jest zapewnienie swoim podopiecznych systematycznych treningów oraz udziału w zawodach w wybranych dyscyplinach sportu. Zawodnikami OS mogą być osoby z niepełnosprawnością intelektualną, które ukończyły ósmy rok życia (Wieczorek, Kuriara 2013: 53). Jest to największa amatorska organizacja sportowa na świecie, która zrzesza prawie trzy miliony zawodników, a łącznie z członkami rodzin obejmuje swym oddziaływaniem dziewięć milionów osób. Doliczając do tej liczby trenerów (230 tys.) i wolontariuszy (750 tys.), jest to dziewięćmilionowa potęga (Smith, Cohn, Ford 2010).

Podstawą działalności ruchu Olimpiad Specjalnych jest przekonanie, że niemal każda osoba z niepełnosprawnością intelektualną przy odpowiedniej instrukcji i motywacji może odnosić sukcesy. Filozofia Olimpiad Specjalnych polega na przeświadczeniu, iż sport jest drogą do podniesienia poziomu własnej sprawności fizycznej, stymulowania procesu rozwoju oraz budowania wiary we własne możliwości osób z niepełnosprawnością intelektualną. Korzystny wpływ sportu na ich rozwój psychofizyczny przyczynia się do podnoszenia poziomu jakości życia oraz wzmocnienia więzi rodzinnych i społecznych. Wiodącymi hasłami Olimpiad Specjalnych są: sprawność, odwaga, walka i radość. Jednakże fundamentalnym celem działalności stowarzyszenia pozostaje, oprócz organizowania sportu dla tej grupy osób, udzielania im wsparcia w zdobywaniu statusu pełnosprawnego członka społeczeństwa „[...] poprzez stworzenie im pełnej sposobności rozwijania i demonstrowania swoich umiejętności i zdolności podczas treningów i zawodów sportowych oraz poprzez szerszą prezentację społeczeństwu ich możliwości i potrzeb” (Oficjalne Przepisy Sportowe Olimpiad Specjalnych 2005, za: <http://www.olimpiadyspecjalne.pl>). Jak piszą Maciej Wilski i Anna Nadolska (2013: 146) w Olimpiadach specjalnych powyższy cel realizowany jest w trakcie bezpośredniej pracy z zawodnikiem z niepełnosprawnością intelektualną przez stwarzanie możliwości uprawiania wybranej dyscypliny sportu i startu w zawodach, jak również przez zachęcanie zawodnika do włączania się w działalność pozasportowych form aktywności Olimpiad Specjalnych, dzięki czemu stwarza mu się możliwość doskonalenia kompetencji społecznych, budowania wiary we własne siły oraz kształtowania pozytywnego wizerunku samego siebie.

Podsumowując dotychczasowe rozważania, należy stwierdzić, iż na rozwój sportu osób niepełnosprawnych szczególny wpływ miały nowo powstające organizacje, których celem było kierowanie i zarządzanie różnymi formami

aktywizowania ludzi z dysfunkcjami psychofizycznymi. Na przestrzeni lat zmianom ulegały zarówno warunki, jak i możliwości uprawiania sportu przez osoby niepełnosprawne, a kolejne towarzyszące temu procesowi wydarzenia wyznaczały stopniowe przechodzenie od rehabilitacji poprzez rekreację do sportu wyczynowego (Molik, Morgulec-Adamowicz i Kosmol 2006: 63). Taki przebieg rozwoju sportu niepełnosprawnych posiada swoją kontynuację w jego dzisiejszym rozumieniu.

SPORT OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH – OD AKTYWNOŚCI PROZDROWOTNEJ DO DZIAŁALNOŚCI PROFESJONALNEJ

Sport osób niepełnosprawnych może przybierać zatem różne postaci, począwszy od sportu rehabilitacyjnego, poprzez rekreacyjno-amatorski, do sportu wyczynowego włącznie. Sport wyczynowy stanowi obecnie najpełniej ukształtowaną pod względem formalnym (związki sportowe, kalendarz zawodów, przepisy gry itp.) formę aktywności fizycznej, podejmowaną przez osoby niepełnosprawne (Tasiemski, Koper 2013: 111).

Taki przebieg rozwoju sportu niepełnosprawnych posiada swoją kontynuację w jego dzisiejszym rozumieniu. Współczesny sport osób niepełnosprawnych można bowiem rozpatrywać zarówno z punktu widzenia teorii kultury fizycznej, jak i teorii rehabilitacji. Z jednej strony łączy się go w procesie szeroko rozumianej rehabilitacji, z drugiej zaś, jest on integralną dziedziną kultury fizycznej. Sport osób niepełnosprawnych może przybierać zatem różne postaci, począwszy od sportu rehabilitacyjnego, poprzez rekreacyjno-amatorski, do sportu wyczynowego włącznie (Niedbalski 2015).

Wprowadzie każdy rodzaj aktywności fizycznej osoby niepełnosprawnej posiada aspekt wzmacniający ciało i po-